

In memoriam - Стајка Марчета (1927-2022)

Добрила Кукољ

In memoriam

УДК 929.52 Марчета Стајка

COBISS.RS-ID 139101953

DOI 10.7251/TOP2309232K

Дана 26. децембра 2022. године преминула је Стајка Марчета, рођена Тривић. Преживјели је логораш Јасеновца и свог зла и голготе јасеновачке. Дугогодишњи је члан Удружења бивших логораша и потомака Другог свјетског рата града Бања Лука. Као члан Удружења и члан Управног одбора Удружења истицала се у раду, доприносу и залагању.

Рођена је 25. марта 1927. године у селу Међеђа, општина Босанска Дубица, сада Козарска Дубица. То је село са највећим бројем страдалника у Другом свјетском рату на подручју општине Босанска Дубица. Завршила је основну школу у Међеђи 1940. године. Као дијете живјела је срећно са својом породицом, коју су чинили: отац Ђорђе, мајка Петра, сестра Мара, сестра Зора, брат Мијат, брат Јово и снаха Јагода.

Избијањем Другог свјетског рата 1941. године усташке власти почеле су нападати и убијати српске породице, палити куће и убијати невинне људе, жене и дјецу. Седмог јануара 1942. године усташе су нападе село из Орахове, Јасеновца и Дубице, а са усташама и Черкези. Од Божића 1942. године Стајка је напустила своје огњиште и са осталим мјештанима побјегла у село испод Козаре, Војскова, и у друга села. На Петровдан, 12. јула 1942, избијањем Козарске офанзиве и стварањем обруча око Козаре, заробљена је и са осталим народом протјерана у први сабирни логор у Хрватској - Церовљани. Из Церовљана, у пратњи усташа и Нијемаца, протјерана је у село Уштица. Из Уштице је, са родбином и осталим заробљеници-

ма, превезена преко ријеке Саве, у логор у Јасеновац. Брат Мијат је као партизан заробљен у Козарској офанзиви, а затим убијен у Дубици. Отац Ђорђе и брат Јово из логора Јасеновац отјерани су у њемачко-усташки логор Сајмиште и након извјесног времена враћени у Јасеновац, а из Јасеновца у Градину, гдје су у тешким тортурама окончали живот. Сестра Мара отјерана је као заробљеник на рад у Њемачку, а мајка је од бола и туге преминула. Сестра Зора је у селу Демировац, на Божић 1942. године, заклана у кући са двоје дјеце, супругом, његовим оцем и мајком, а кућа је запаљена. Снаху Јагоду заробиле су усташе у засеоку Ријека, Међеђа. Окончала је живот у тешким мукама, силована је, сјечене су јој брадавице на дојкама, избодена је ножевима. Имала је 19 година. Јагода је била сарадник НОП-а. Овом стравичном догађају очевидац је био Вељко Јанковић из Међеђе, који је неким Божијим чудом остао жив. Своју изјаву касније је дао у јавна гласила, тада је имао 15 година. Стајка је као дјевојчица од 14 година претрпјела све патње и све незамисливе тортуре од усташких зликоваца, бјежећи, тражећи своју породицу. Довикивала их је, али узалуд. Глад, жеђ, чупкање траве док је било да се једе, кожна цријевна обољења, оgrade са бодљикавом жицом. Слушала је јауке људи које муче а они дозивају: „Мајко моја, помози“, издишу, дозивају, али све је узалуд – тишина, мртва тишина. Дјецу су одводили да сами себи копају гробницу, а послије их полуживе убацивали у земљу. Никад незаписано и невиђено зло у цијелом свијету. Зло које се не може описати, заборавити нити зликовцима опростити.

У логору Јасеновац Стајка је остала до октобра 1942. године, када је у пратњи усташа отјерана у Славонију, село Сијерач. Али, након неког времена, усташе црнокошуљаши почели су нападати и убијати српске породице. Побјегла је, морала је, и са осталим народом смјестила се у друго село у априлу 1943. године. Уз пропусницу се вратила у своје село. Кућа пуста, нигдје ништа, али овдје је пронашла сестру од стрица, Душанку Тривић, па су заједно проналазиле неке даске на којима би преспавале. Овдје је остала до Божића 1944. године. Поново је настао пакао и ужас. Усташе из Орахове, Дубице и Јасеновца хватају жене и дјецу, кољу ножевима и убијају. Бјежало се према шуми Просари. Бјежећи испред усташа да је не ухвате, покрила се испод сјечених грана и бујади, они вичу: „Ту је, ухватите је“, а већ ноћ, страх, велики страх. Нису је

ухватили, извукла се испод свог скровишта, а ноћ још црња. Гледала је како похватане жене и дјецу, бодећи их ножевима, утјерују у кућу Стојана Ружичића, а кад су их све утјерали, кућу су запалили и тако су упола живи изгорјели. Даље бјежећи видјела је Стојана Ружичића, којег су ухватили и живог одерали, а двоје дјеце Госпаве Тривић убили и спалили, зло па зло. На све стране јауци и паљења свих кућа у селу. Послије овог измученог преживљавања побјегла је у село Пуцари, Дубица, гдје је и остала све до завршетка рата и ослобођења, маја 1945. године. Током боравка у селу Пуцари прикључила се НОП-у. Доласком у своје село, као организатор и руководилац спроводила је акције са омладином.

